

YASHIL IQTISODIYOT ORQALI IQTISODIY O‘SISH VA IJTIMOIIY TARAQQIYOT

Turabekova Gulirano Islamovna

Toshkent davlat texnika universiteti talabasi

Sharofiddinov Nabijon Shamsiddin o‘g‘li

Toshkent davlat texnika universiteti talabasi

ANNOTATSIYA

Bugungi kunda mamlakatlar iqtisodiy o‘shish bilan birga ekologik barqarorlikni ta‘minlashga intilmoqda. Shu munosabat bilan yashil iqtisodiyot konsepsiyasi markaziy ahamiyatga ega. Yashil iqtisodiyot resurslardan samarali foydalanish, energiya samaradorligini oshirish, ekologik xavfsiz ishlab chiqarish va ijtimoiy taraqqiyotni birlashtirishni ta‘minlaydi. Ushbu maqolada yashil iqtisodiyotning iqtisodiy o‘shish va ijtimoiy taraqqiyotdagi roli, investitsiyalar va texnologiyalarni joriy etishning ahamiyati, shuningdek, davlat siyosati va xalqaro tajribalar tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: *ekologik barqarorlik, yashil makon, Yashil iqtisodiyot, tejamkor sanoat.*

ABSTRACT

Nowadays, countries are striving to ensure economic growth while maintaining ecological sustainability. In this regard, the concept of the green economy is of central importance. The green economy ensures efficient use of resources, increases energy efficiency, promotes environmentally safe production, and integrates social development. This article analyzes the role of the green economy in economic growth and social development, the importance of investments and technology implementation, as well as the impact of government policies and international experiences.

Keywords: *environmental sustainability, green space, Green economy, lean industry.*

АННОТАЦИЯ

В настоящее время страны стремятся обеспечить экономический рост при сохранении экологической устойчивости. В этом контексте концепция «зелёной экономики» имеет ключевое значение. Зелёная экономика обеспечивает эффективное использование ресурсов, повышает энергоэффективность, способствует экологически безопасному производству и объединяет социальное развитие. В данной статье анализируется роль зелёной экономики в экономическом росте и социальном развитии, значение

инвестиций и внедрения технологий, а также влияние государственной политики и международного опыта.

Ключевые слова: *экологическая устойчивость, зеленые насаждения, зеленая экономика, бережливое производство.*

KIRISH

Bugungi kunda global iqtisodiyot murakkablashib, resurslardan samarali foydalanish, ekologik barqarorlik va ijtimoiy adolatni birlashtiradigan yangi rivojlanish yo'llarini talab qilmoqda. An'anaviy iqtisodiy modellar ko'pincha qisqa muddatli foydaga e'tibor qaratadi, resurslarni oqilona boshqarish va ekologik xavfsizlikni yetarlicha hisobga olmaydi. Shu sababli, iqlim o'zgarishi, suv va havoning ifloslanishi, o'rmonlarning kesilishi va tabiiy resurslarning kamayishi kabi global muammolar insoniyatni barqaror rivojlanish yo'llarini izlashga majbur qilmoqda. Shu munosabat bilan barqaror rivojlanish nafaqat iqtisodiy o'sishni, balki ijtimoiy taraqqiyot va ekologik muvozanatni birlashtirgan tizimli yondashuvni talab qiladi.

Yashil iqtisodiyot – bu resurslarni oqilona ishlatish, ishlab chiqarish va iste'mol jarayonlarida ekologik xavfsizlikni ta'minlash, shuningdek, iqtisodiy o'sish va ijtimoiy taraqqiyotning uyg'unligini ta'minlovchi tizimdir. Bu konsepsiya qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish, energiya tejamkor texnologiyalarni joriy etish, chiqindilarni kamaytirish, barqaror transport tizimlarini rivojlantirish, ekologik toza qishloq xo'jaligi va yashil shahar infratuzilmasini rivojlantirishni o'z ichiga oladi. Shu bilan birga, yashil iqtisodiyotning asosiy vositasi – investitsiyalar bo'lib, ular ichki va tashqi manbalardan jalb qilinadi. Ichki manbalar davlat byudjeti, korxonalar va aholi mablag'lari, bank kreditlari va byudjetdan tashqari mablag'larni o'z ichiga oladi. Tashqi manbalar esa xorijiy kompaniyalar, xalqaro moliya institutlari va chet el davlatlari mablag'larini o'z ichiga oladi.

Yashil investitsiyalar iqtisodiy jarayonlarni modernizatsiyalash va texnologik rivojlanishni tezlashtirishda muhim rol o'ynaydi. Masalan, quyosh va shamol energetikasi loyihalariga sarmoya kiritish orqali mamlakat nafaqat energiya mustaqilligini ta'minlaydi, balki ko'plab ish o'rinlarini yaratadi. Hisob-kitoblarga ko'ra, 1 MVt quvvatga ega quyosh elektr stansiyasi qurilishi to'g'ridan-to'g'ri 500–700 ish o'rnini yaratadi va 1500 ga yaqin qo'shimcha ish o'rinlarini logistik, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarida shakllantiradi. Shu bilan birga, energiya samaradorligini oshirish korxonalarining ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytiradi, raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishni rag'batlantiradi va ekologik xavfsiz mahsulotlar eksportini rivojlantiradi. Yashil investitsiyalar ikki asosiy turga bo'linadi:

to'g'ridan-to'g'ri va portfel investitsiyalari. To'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar yangi ekologik korxonalarni tashkil etish yoki mavjud ishlab chiqarishlarni modernizatsiya qilish orqali amalga oshiriladi va investorlar operatsion nazorat huquqiga ega bo'ladi. Bu turdagi investitsiya bilan investorlar nafaqat texnologiyalarni joriy etadi, balki boshqaruv tajribasini ham olib kiradi. Portfel investitsiyalari esa yashil obligatsiyalar, aksiyalar yoki moliyaviy vositalarni sotib olish orqali amalga oshiriladi va faqat moliyaviy daromad olish imkonini beradi.

Shu yo'l bilan investitsiyalar iqtisodiy o'sish, ijtimoiy taraqqiyot va ekologik barqarorlikni bir vaqtning o'zida ta'minlaydi. Yashil investitsiyalarning ijtimoiy ta'siri ham keng qamrovli. Qayta tiklanadigan energiya loyihalari ish o'rinlarini yaratadi, sanoat korxonalarining energiya samaradorligini oshiradi va ekologik xavfsiz mahsulotlar ishlab chiqarishga imkon beradi. Barqaror qishloq xo'jaligi loyihalari hosildorlikni oshiradi, suv va tuproq resurslarini tejaydi, qishloq aholisi turmush darajasini yaxshilaydi. Shu bilan birga, yoshlar, ayollar va ijtimoiy zaif qatlamlar uchun yangi imkoniyatlar yaratiladi, bu esa ijtimoiy adolat va barqarorlikni mustahkamlaydi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Yashil shahar infratuzilmasi, ekologik transport tizimi va chiqindilarni boshqarish loyihalari aholi sog'lig'ini yaxshilaydi, havoning ifloslanishini kamaytiradi va yashash sifatini oshiradi. Yashil iqtisodiyot milliy iqtisodiyotning barqarorligini mustahkamlaydi. Davlat tomonidan taqdim etilgan qonuniy kafolatlar, soliq imtiyozlari va ochiq siyosatlar investitsiya oqimini jalb qiladi, bu esa uzoq muddatli rivojlanishga xizmat qiladi. Xorijiy kompaniyalar va moliya institutlari tomonidan amalga oshirilgan investitsiyalar texnologiya va boshqaruv tajribasini mamlakat ichidagi korxonalariga olib keladi, bu esa ichki ishlab chiqarishning raqobatbardoshligini oshiradi. Shu bilan birga, davlatning monitoring va nazorat tizimi investorlarga ishonch beradi va investitsiya oqimini barqaror qiladi.

Qayta tiklanadigan energiya, energiya tejamkor sanoat, barqaror transport va yashil infratuzilma orqali mamlakatlar importga bo'lgan qaramlikni kamaytiradi va ichki ishlab chiqarishni rivojlantiradi. Kichik va o'rta korxonalar innovatsiyani rag'batlantiradi, mahalliy iqtisodiy o'sishga hissa qo'shadi va raqobatbardosh bozor yaratadi. Shu bilan birga, barqaror qishloq xo'jaligi va ekologik ishlab chiqarish hosildorlikni oshiradi, resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlaydi va eksport salohiyatini mustahkamlaydi.

Xorijiy tajriba shuni ko'rsatadiki, yashil investitsiyalar nafaqat iqtisodiy foyda keltiradi, balki ijtimoiy va ekologik barqarorlikni ham oshiradi. Germaniya, Daniya va Shvetsiya kabi mamlakatlar qayta tiklanadigan energiya sektoriga sarmoya kiritish

orqali iqtisodiy o‘shish bilan birga karbonat angidrid chiqindilarini sezilarli darajada kamaytirdi va yangi ish o‘rinlarini yaratdi. Shu kabi loyiha va tajribalarni o‘rganish va amalga oshirish har bir mamlakat uchun barqaror iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyotning kafolati hisoblanadi.

Yashil iqtisodiyotning kelajak istiqbollari ham muhim. Energiya samaradorligi, ekologik texnologiyalar va yashil transport tizimi bo‘yicha ilmiy tadqiqot va innovatsiyalar mamlakatlarni global raqobatda ustun qilishga xizmat qiladi. Masalan, qayta tiklanadigan energiya manbalarini ishlab chiqarish va eksport qilish, ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarish va yangi texnologiyalarni joriy etish orqali mamlakatlar nafaqat ichki bozorda, balki xalqaro bozorda ham raqobatbardosh bo‘lish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Shu bilan birga, barqaror qishloq xo‘jaligi loyihalari aholining oziq-ovqat xavfsizligini ta‘minlaydi, suv va tuproq resurslarini samarali ishlatadi va qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini eksport qilish salohiyatini oshiradi.

Yashil texnologiyalarni joriy qilish, chiqindilarni qayta ishlash va chiqindilarni kamaytirish bilan bog‘liq loyihalar esa nafaqat iqtisodiy foyda, balki ijtimoiy va ekologik barqarorlikni ham ta‘minlaydi. Yashil investitsiyalar orqali ish o‘rinlari yaratiladi, yoshlar va ijtimoiy zaif qatlamlar qo‘llab-quvvatlanadi, ishlab chiqarish samaradorligi oshadi va ekologik xavfsizlik ta‘minlanadi. Barqaror energiya, ekologik transport, qayta tiklanadigan energiya manbalari, energiya tejamkor sanoat va yashil infratuzilma orqali mamlakatlar importga qaramlikni kamaytiradi, ichki ishlab chiqarishni rivojlantiradi va eksport salohiyatini oshiradi.

XULOSA

Shu bilan birga, barqaror qishloq xo‘jaligi loyihalari aholining oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlaydi, tuproq va suv resurslarini tejaydi hamda qishloq xo‘jaligi mahsulotlarining sifatini va raqobatbardoshligini oshiradi. Xorijiy tajribalar, jumladan Germaniya, Daniya va Shvetsiya kabi mamlakatlarning muvaffaqiyatli loyihalari shuni ko‘rsatadiki, yashil iqtisodiyot nafaqat ekologik muammolarni hal qiladi, balki milliy iqtisodiyotning barqarorligini mustahkamlaydi, yangi ish o‘rinlarini yaratadi va aholining turmush darajasini oshiradi. Shu bilan birga, davlatning qonuniy kafolatlar, soliq imtiyozlari, investitsiya siyosati va monitoring tizimi investitsiya oqimini barqarorlashtiradi va investorlar uchun ishonchli muhit yaratadi.

Shu tarzda, yashil iqtisodiyot orqali iqtisodiy o‘shish va ijtimoiy taraqqiyot bir-birini mustahkamlaydi, barqaror rivojlanish va kelajak avlodlar uchun ekologik toza va xavfsiz muhit ta‘minlanadi. Mamlakatlar uchun yashil iqtisodiyot strategiyasi milliy siyosatning ustuvor yo‘nalishiga aylanishi shart, chunki bu yo‘l nafaqat

iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki ijtimoiy adolat, ekologik barqarorlik va global raqobatbardoshlikni ta'minlaydi.

Natijada, yashil iqtisodiyot konsepsiyasini amalga oshirish, investitsiyalarni jalb qilish, texnologiyalarni yangilash va ijtimoiy imkoniyatlarni kengaytirish orqali mamlakatlar iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik jihatdan barqaror rivojlanish yo'lida muhim qadamlarni amalga oshiradi. Bu esa kelajak avlodlar uchun sog'lom, barqaror va farovon hayot muhitini yaratishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. "2019–2030-yillar davrida O'zbekiston Respublikasining "yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori (PQ-4477). (2019-yil):
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 11 sentabrdagi PF-158-sonli "O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risidagi Farmoni .
3. Pearce, D., Markandya, A., & Barbier, E. (1989). *Blueprint for a Green Economy*.
4. Jacobs, M. (1991). *The Green Economy: Environment, Sustainable Development and the Politics of the Future*.
5. United Nations Environment Programme (UNEP, 2011). *Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication*.
6. Ismoiljon Abdumannopov (2025) – O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot"ga o'tish strategiyasi va uning rivojlanish tendensiyalari.
7. Farhodbek Yuldashev (2025) – Yashil moliyalashtirish va uning yashil iqtisodiyotni barqaror rivojlantirishdagi roli.
8. Go'zal Umarova & Farangiz Ergasheva (2025) – Barqaror kelajak qurish: O'zbekistonning "yashil iqtisodiyot" tashabbuslari va strategik ustuvor yo'nalishlari.
9. Lex.uz: O'zbekistonning yashil energetika va ekologiyaga oid barcha qonun hujjatlari bazasi.